

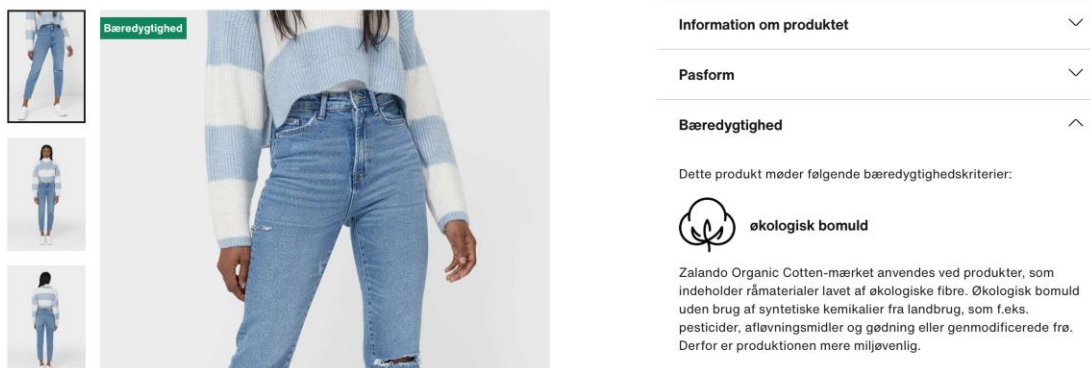
Bilag 6 – Konsulent Tanja Gotthardsens faglige bemærkninger til Zalandos hjemmeside

Zalando underbygger ikke bæredygtighedspåstande på meningsfuld vis og bibringer ingenlunde forbrugeren den holisme, der må menes at knytte sig til bæredygtighedsbegrebet - ej heller i relation til Forbrugerombudsmandens egne retningslinjer for etiske og miljømæssige påstande.

Ifølge internationale topforskere skal nyproduktionen af beklædning nedbringes med mellem 75-95%, førend vi kan tale om ressourcemæssig bæredygtighed (Tham & Fletcher 2019). Af samme årsag vurderer forskningen også, at virksomheder og produkter, der produceres i henhold til en *fast fashion*-forretningsmodel, aldrig kan blive bæredygtige (Niinimäki et. al. 2020). Samtidigt modtager majoriteten af de ansatte i tekstilindustrien (estimeret 98%) fortsat ikke leveløn, og deres lønninger er, som følge af Covid-19, faldet med yderligere gennemsnitlige 21%. Brands har, i gennemsnit, presset sig til rabatter på kommende ordrer på 12%, hvilket igen svækker tekstilarbejdernes forudsætninger for sikre arbejdspladser (Worker Rights Consortium 2020) i overensstemmelse med OECDs retningslinjer. Alligevel mødes forbrugeren i dag i tiltagende grad med brede bæredygtighedspåstulater, når de handler på nettet – og Zalando er ingen undtagelse herfor.

I vejledningen om brug af miljømæssige og etiske påstande mv. står ordret, at udsagn ikke må være vildledende, "... så forbrugere tror, at produktet eller ydelsen er bedre for miljøet eller følger en højere etisk standard, end det er tilfældet." Hvad enten vi ser i retning af Brundtland-rapporten, FNs Verdensmål, UN Global Compact eller den tredobbelt bundlinje, er bæredygtighed et udtryk for holisme. At påstå, at bare der er en eller anden form for "forbedring" tilstede, førend man må benytte begrebet "bæredygtighed" i sin markedsføring, devaluerer således hele dagsordenen og reducerer begrebet til en mersalgsstrategi.

Alligevel er det, der observeres hos Zalando, hvor bæredygtighedskategorien primært rummer produkter, der f.eks. kun er dokumenteret mere "miljøvenlige", uden dokumentation for produktets sociale profil, eller hvor et meget snævert udsnit af produktets samlede værdikæde lever op til en international standard. Lovet man forbrugeren bæredygtighed, må der som minimum, være tale om målbar *best practice* på tværs af kriterierne. **Her er det vores forhåbning, at Forbrugerombudsmanden vil komme med et klart udspil, der konkretiserer kriterierne for branchen.**

The screenshot shows a product page for jeans. On the left, there are three small images of the jeans: a full-body view, a side view, and a back view. A green label 'Bæredygtighed' is positioned above the main image of a person wearing the jeans. To the right, a dropdown menu is open, showing 'Information om produktet', 'Pasform', and 'Bæredygtighed'. Under 'Bæredygtighed', it states: 'Dette produkt møder følgende bæredygtighedskriterier: økologisk bomuld'. Below this, there is a logo for 'økologisk bomuld' and a detailed description: 'Zalando Organic Cotton-mærket anvendes ved produkter, som indeholder råmaterialer lavet af økologiske fibre. Økologisk bomuld uden brug af syntetiske kemikalier fra landbrug, som f.eks. pesticider, afløvningsmidler og gødning eller genmodificerede frø. Derfor er produktionen mere miljøvenlig.'

Eksempelvis forledes forbrugeren til at tro, at der er tale om "bæredygtighed", når der kun forefindes dokumentation for økologisk dyrkning, altså dokumentation, der begrænser sig til produktets fiberstadiet. Zalando er endda gået så vidt som til at lave sin egen standard, Zalando Organic Cotton, hvorfra beskrivelsen er indsat ovenfor. Det påfaldende er dog ikke bare, at bæredygtigheden knyttes isoleret til dyrkning - nej, endnu mere påfaldende er, at forbrugeren, når denne klikker videre, fortsat ikke kan få indsigt i, hvor mange procent af det pågældende produkt, der som minimum skal bestå af økologiske fibre (se nedenfor). Zalando har her tidligere oplyst, at deres Organic Cotton standard som minimum består af 50% økologiske fibre (eksemplet til venstre), men pr. d. 6. maj 2021 er det nu rettet således, at andelen ikke konkretiseres (eksemplet til højre).

Økologisk bomuld

Produkter med dette miljømærke består af minimum 50% økologisk bomuld, som er produceret uden brug af syntetiske pesticider, gødning eller genmodificerede frø. Det meste økologiske bomuld er dyrket med regnvand, hvilket betyder store besparelser på vand. Desuden skal bønderne dyrke mere end én afgrøde, således at de er sikret både mad og indkomst, ligesom at jorden regenereres.

Økologisk bomuld

Zalando Organic Cotton-mærket anvendes ved produkter, som indeholder råmaterialer lavet af økologiske fibre. Økologisk bomuld uden brug af syntetiske kemikalier fra landbrug, som f.eks. pesticider, afløvningsmidler og gødning eller genmodificerede frø. Derfor er produktionen mere miljøvenlig.

<https://www.zalando.dk/about-sustainability/>

I øvrigt fortæller dyrkningsmetoden os intet om produktets senere forarbejdning, herunder farveprocesser, tilbageværende kemi i produktet, eller om de sociale forhold i den samlede værdikæde. Selv i det tilfælde, at Zalando ville ændre deres grønne "bæredygtigheds"-flag på produkterne til at angive "miljøvenlighed", ville der altså fortsat være tale om vildledning, pga. manglende dokumentation for den øvrige værdikædes miljøprofil. Den eneste økologiske standard, der dækker miljømæssige såvel som sociale forhold i hele værdikæden, er i øvrigt Global Organic Textile Standard. Denne kunne man med fordel lade være målestok for best practice/bæredygtighed i henhold til, hvor meget af værdikæden der skal forefindes miljømæssig, klimamæssig, sundhedsmæssig og social dokumentation for.

Hvornår markerer vi et produkt med 'Bæredygtighed'-flaget?

Produkter markeres med 'Bæredygtighed'-flaget, når de møder et af vores bæredygtighedskriterier, der omfatter sociale, miljømæssige og dyrevelfærdsmæssige standarder. Vores kriterier er i overensstemmelse med internationalt anerkendte best practices inden for modeindustrien, herunder Higg Materials Sustainability Index og Textile Exchange's Preferred Fibers and Materials-listen. Vores bæredygtighedskriterier fokuseres på nuværende tidspunkt på de skridt i produktionsprocessen, der har størst indflydelse på miljøet - eksempelvis materiale og fremstilling af materiale og produkter. Vi fremhæver desuden også produkter hos Zalando, som er certificeret af en tredjepart, ex Fairtrade eller Global Organic Textile Standard. Vi anerkender dog, at brands ofte arbejder med bæredygtighed uden for certificeringer for at skalere bæredygtig innovation og vi vil gerne samarbejde med og støtte sådanne brands fremover.

Zalando oplyser på en underside at "bæredygtigheds"-flaget bruges til at indikere om ét af tre kriterier er opfyldt. Men såfremt der ikke er tale om holisme, bør Zalando velsagtens oplyse, om der er tale om miljøvenlighed, social ansvarlighed eller dyrevelfærd, fremfor at stille forbrugeren en mere overordnet (og vildledende) bæredygtighed i udsigt. Samtidigt er flertallet

af beskrivelserne på produktsiderne generiske, og relaterer sig på ingen måde til de konkrete, viste beklædningsgenstande, og hvordan disse er dokumenterbart bedre end andre. Det vurderes, at den manglende præcisering er et brud på retningslinjerne.

Bæredygtighed

Dette produkt møder følgende bæredygtighedskriterier:

Fremstillet af genbrugt polyester

Ved at anvende mindst 20% genbrugt polyester frem for nyfremstillet polyester, er dette produkt fremstillet med mindre vand- og energispild. Resultatet? Et mindre aftryk på miljøet.

Endnu et eksempel på manglende dokumentation skal også ses i, at forbrugeren ikke kan få klarhed over, hvor mange konkrete procent f.eks. "genbrugt polyester", der indgår i det produkt, de står overfor. I de ovenstående eksempel er indsat et par bukser i 96% polyester, 4% elastan, men hvor mange af disse procent, der er "genbrugte" melder Zalando ikke om. Vi ved blot, at minimum 20% skal være af recirkuleret indhold. I øvrigt er definitionen "genbrugt" eller "genanvendt polyester" også misvisende, da produktet ikke fremstilles af hverken genbrug eller recirkuleret polyester; Tværtimod fremstilles hovedparten af fødevarer godkendte plastikflasker. Disse plastikflasker kan recirkuleres til ny fødevarer godkendt plastik i en uendelighed, mens de fortsat kun kan cirkuleres som tekstil én gang - og dette må derfor også rejse spørgsmål om produktets reelle bæredygtighed.

<https://www.zalando.dk/samsoe-samsoe-hoys-straight-pants-bukser-quicksand-sa321a02z-b11.html>

Bæredygtighed

Dette produkt møder følgende bæredygtighedskriterier:

Fremstillet af LENZING™ VISCOSE - et miljøvenligt materiale

Dette produkt består af mindst 50% LENZING™ VISCOSE, der betyder, at det har en mindre negativ indflydelse på miljøet. Modsat andre viskoseproducenter sporer Lenzing hele leverandørkæden for at sikre, at LENZING™ VISCOSE-fibrer altid stammer fra bæredygtigt dyrkede skove og regnskove.

Et lignende eksempel ser vi på ovenstående produkt. Her har vi ganske vist dokumentation for et prisvindende, lukket system hos Lenzing, der giver os fibersporbarhed, kemisk kontrol mv., men denne dækker imidlertid også kun en begrænset del af værdikæden. Derfor har man som forbruger ingen sikkerhed for, at det, man køber hos Zalando, ikke understøtter f.eks. uansvarlige systueforhold og sultelønninger.

Det estimeres som sagt at 98% af de mennesker, der arbejder i tekstilindustrien fortsat ikke modtager en løn, de kan leve for - noget, der udgør en basal menneskerettighed. Levelønninger er imidlertid kun én ud af mange basale rettigheder, der ikke overholdes i industrien, og behovet for dokumenteret social bæredygtighed er derfor så meget desto større, hvis ikke forbrugeren skal vildledes til at tro, at disse produkter kommer uden førnævnte udfordringer. Men igen akkompagneres varen af postulatet "bæredygtighed", hvilket forbrugeren ikke har mulighed for at undersøge. I øvrigt indeholder produktet 81% viskose og

19% elastan; vi ved dog kun, at Lenzings fibre udgør minimum 50%, jf. Zalando egen beskrivelse. Dermed har forbrugeren ingen sikkerhed for, om produktet er iblandet konventionel viskose. I øvrigt har vi ingen bæredygtighedsinformation på den anvendte elastan.

<https://www.zalando.dk/evenandodd-strikkpullover-striktrojer-black-ev421i0al-q11.html>

Større internationale undersøgelser har vist, at ca. 80% af forbrugerne har et direkte ønske om at investere i socialt ansvarlige produkter (Futerra 2018; McKinsey 2020). Derfor rejstes spørgsmålet om, hvorvidt det ikke er konkurrenceforvridende at forvride den økonomiske adfærd hos gennemsnitsforbrugeren, når certificeret socialt ansvarlige produkter indplaceres i samme kategori som de ovennævnte eksempler.